INNHOLD

INNLEDNING **2**

MODUL P1: GRUNNLEGGENDE PASIENTKUNNSKAP (10 VT) **3**

MODUL P 1.1 MENNESKET SOM HELHET (5 VT) 3
Kurs P1.1.1 Helhetlig forståelse av mennesket (1 vt) 3
Litteratur 3
P1.1. 2 Menneskets grunnleggende funksjon og utvikling (3 vt) 4
Litteratur 6
Kurs P1.1.3 Mennesket i sammenheng med dets miljø (1 vt) 7
Litteratur 8
MODUL P 1. 2: MENNESKET OG LIDELSE (5 VT) 8
Kurs P 1.2.1 Helsesvikt, egenomsorgssvikt og lidelse (4 vt) 8
Litteratur 9
Kurs P 1.2.2 Mestring og mestringsstrategier (1 vt) 10
Litteratur 10

MODUL S1: SAMHANDLING I GRUNNLEGGENDE SYKEPLEIE (7 VT) **11**

Kurs S1. 1: Klinisk beslutningsprosess (2 vt) 11
Litteratur 11
Kurs S1.2: Relasjoner pasient – sykepleier (2 vt) 12
Litteratur 13
Kurs S1.3: Intervensjoner knyttet til ulike pasientsituasjoner (3 vt) 13
Litteratur 15

MODUL O1: GENERELL INNFØRING I FAG OG YRKE (3 VT) **15**

Kurs O1.1: Sykepleieryrket, sentrale verdier og holdninger (1 vt) 15
Litteratur 17
Kurs O1. 2: Forskning og utvikling av faget (2 vt) 17
Litteratur 18

VURDERINGSORDNINGER **19**

OM STUDIEKRAVENE 19

PRAKSISSTUDIER **19**

OBLIGATORISK TILSTEDEVÆRELSE **20**

PENSUMOVERSIKT **20**

INNLEDNING

Undervisningsplanen er både en videreføring og en konkretisering av fagplanen, og den er organisert etter de 3 kunnskapsområdene *pasient*, *samhandling* og *omgivelser*. Hvert kunnskapsområde består av flere kurs. Disse er organisert i ulike temaer, sentrale spørsmål, studiekrav og litteraturoversikt.

Fagplanen (Studiehåndboken) og undervisningsplanen må sees i sammenheng.

MODUL P1: GRUNNLEGGENDE PASIENTKUNNSKAP (10 vt)

MODUL P 1.1 MENNESKET SOM HELHET (5 vt)

Kurs P1.1.1 Helhetlig forståelse av mennesket (1 vt)

Tema :
- Ulike syn på mennesket
- Forståelse av mennesket som friskt, kreativt og analytisk, mennesket som handlings - og åndsvesen
- Aldersdimensjonen – livsfaser, fra fødsel til død
- Helse og velvære; sammenheng mellom helse, livsfaser og livsstil
- Livskvalitet
- Egenomsorg – helsefremmende egenomsorg

Sentrale spørsmål:
1. Hva kjennetegner mennesket?
2. Hva kjennetegner helse i ulike livsfaser?
3. Hva er forholdet mellom økologi og helse?
4. Hva innebærer det å ha helse? Hva er helse i et sykepleieperspektiv?
5. Hva er livskvalitet, og hvilke dimensjoner omfatter begrepet?
6. Hva innebærer det å ha egenomsorg?
7. Hvilke sammenhenger er det mellom helse og livskvalitet, helse og egenomsorg?

Studiekrav 1:

Hensikt: Studenten ser hvilke konsekvenser ulike syn på menneske, helse og livskvalitet kan medføre.

Studenten får utdelt 2 aktuelle artikler fra presse og/eller tidsskrifter. Artiklene vurderes i forhold til ulike syn på menneske, helse og livskvalitet. Ut fra dette skisserer studentgruppen fire (4) aktuelle problemstillinger som legges frem og drøftes i studiegruppen med veileder tilstede.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Gjennomføres før praksisperioden

Litteratur

Almås, Halbjørg red. Klinisk sykepleie. Kap. 1. Oslo: Universitetsforlaget, 1992.

Anderson, K.L., Burckhardt, C.S. Conceptualization and measurement of quality of life as an outcome variable for health care interventions and research, s.298-306. I: Journal of Advanced Nursing, 29(2), 1999.

Bondevik, Margareth. Historical, cross-cultural, biological and psychosocial perspectives of ageing and the aged person, s.67-74. I: Scandinavian Journal of Caring Sciences 8 no. 2, 1994.

Bondevik, Margareth og Skogstad, Anders The oldest old and personal activities of daily living. S. 219-226. I: Scandinavian Journal of Caring Sciences 9 no. 4, 1995.
Cavanagh, Stephen J. Orems sykepleiemodell i praksis. Oslo: Universitetsforlaget, 1999 Kap. 1.
Eriksson, Katie. Hålsans idê. Gøteborg: Vårdserie, Almqvist & Wiksell, 1984**.** ss.44-48 og 73-79.
Karoliussen, Mette og Smebye, Kari K. Eldre, aldring og sykepleie. Oslo Universitetsforlaget, 2.utg. 1997. Kap. 1 og 2.
Kristoffersen, Nina Jahren (red).Generell sykepleie**,** bind 1: fag og yrke – verdier og kunnskap. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap. 1 og 4, ss.239- 272.
Mæland, J.G. Helse og livskvalitet. I :Tidsskrift for Den Norske Legeforening nr.12 (109), 1989. ss.1311-1315.
Solli, Hans Magnus, m.fl. Økologisk helselære. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1996. Kap. 1 og 2.

P1.1. 2 Menneskets grunnleggende funksjon og utvikling (3 vt)

Tema:
- Menneskets grunnleggende behov og ressurser
- Kroppens oppbygning og funksjon
- Infeksjonsforebyggende kunnskap
- Lærings og utviklingspsykologi
- Emosjonell utvikling

Sentrale spørsmål:
1. Hvilke sammenhenger kan identifiseres mellom livets faser, økologi og menneskets grunnleggende behov?
2. Hvilken betydning har ivaretagelse av grunnleggende behov for helse og livskvalitet?
3. Hvordan påvirkes grunnleggende behov av livsfaser?
4. Hvilke ressurser trenger mennesket for å dekke grunnleggende behov?
5. Hvilken betydning har kroppens normalflora for menneskets helse?
6. På hvilken måte påvirker modning og læring menneskets utvikling og adferd?
7. Hva er de enkelte organers funksjonsområde og hvordan virker de sammen?.
8. Hvordan er samspillet mellom kroppens muskel -, skjelett - og nervesystem?
9. Hvilken funksjon og oppbygning har celler og vev?

Studiekrav 2:

Hensikt:
- Studenten observerer pasientens grunnleggende behov og ressurser
- Studenten ser verdien av å ha en plan for sykepleien til pasienten og at pleieplan er korrekt.

I praksis
Studenten skal etter avtale med pasient og sykepleier (hjelpepleier) samle data om en pasient. Pasient skal være informert om at det samles data om vedkommende, jfr. Studiehåndbokens vedlegg 3. Det skal samles data i forhold til grunnleggende behov og ressurser. Datasamlingsguiden som finnes i Kristoffersen, Jahren Nina, Generell Sykepleie, bind 2. Pasient og sykepleier – samhandling, opplevelse og identitet. Oslo: Universitetsforlaget 1995 kap 9, skal brukes. Hele guiden må benyttes.
Etter at dette er fullført skal studenten diskutere med sykepleier hvor relevant de innsamlede data er. Deretter utarbeider studenten en administrativ pleieplan for den gitte sykepleien;

planen drøftes underveis med sykepleier/hjelpepleier. Både datasamlingen og pleieplanen leveres til veileder.

Etter praksis
Den reviderte administrative pleieplanen leveres altså til skolens veileder for godkjenning. Det er ingen ordbegrensning, og avdelingens (SU's) retningslinjer for skriftlige oppgaver skal være fulgt.

- Individuell oppgave
- Gjennomføres i og etter praksis

Studiekrav 3:

Hensikt: Studenten er seg bevisst verdien av å ha kunnskap om ernæring.

Hver student registrerer nøye alt de spiser og drikker i løpet av tre dager (OBS alt "småplukk" skal også registreres). Angi mengden på alle matvarene så nøyaktig som mulig i dataprogrammet "Mat på data" (utarbeidet av Landsforening for kosthold og helse).
Ved avvik fra normale referanseverdier vurderes mulige årsaksforhold og hva du kan gjøre for å få nødvendige/ønskelige endringer. Studiegruppen diskuterer resultatet av registreringen og forslagene til endring(er) med veileder tilstede.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Gjennomføres før eller etter praksis

Studiekrav 4:

Hensikt: Studenten har kunnskap om de normale anatomiske og fysiologiske forhold som ligger til grunn for tilfredsstillelse av grunnleggende behov.

Studiegruppen deler seg i 3 – 4 grupper. Hver gruppe velger ett av følgende grunnleggende behov:

1. Respirasjon
2. Ernæring
3. Eliminasjon
4. Aktivitet og hvile

Hver gruppe gjøre rede for hvilke anatomiske og fysiologiske betingelser som ligger til grunn for behovet og presenterer disse for de andre gruppene med veileder tilstede.

- Gruppeoppgave
- Gruppene presenterer stoffet for hverandre
- Gjennomføres før eller etter praksis

Studiekrav 5:

Hensikt: Studenten anvender kunnskaper om infeksjonsforebyggende tiltak i sykehus/sykehjemsavdelingen.

I praksis :
Studenten kartlegger infeksjonsforebyggende tiltak som iverksettes i avdelingen (for eksempel håndhygiene, skylleromsarbeid, matservering).
Studentene lager individuelle notater, (med begrunnelser fra aktuell litteratur), på grunnlag av egne observasjoner og erfaringer i praksis.

Etter praksis
Studiegruppen diskuterer infeksjonsforebygging på sykehus/sykehjem på bakgrunn av de individuelle notatene og praksiserfaringer. Gruppen utarbeider et notat på bakgrunn av diskusjonen, som leveres veileder.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Notat, ca. 1000 ord
- Gjennomføres i og etter praksis

Litteratur

Bjålie, Jan G., Haug, Egil, Sand , Olav og Sjaastad, Øyvind V. Menneskekroppen. Oslo Universitetsforlaget, 1998. Unntatt ss.37-38, 43-45, 66-67, 101-103, 115-116, 119-120, 125-131, 198-199, 228-230, 420-421, 433-444, 454, 459 og 464.

Bunkholdt, Vigdis. Psykologi, en innføring for helse- og sosialarbeidere. Oslo: Tano, 1996 Kap. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14 og 15.

Hovig, Berit. og Lystad, Arve. Infeksjonssykdommer, *3.* utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1994 Kap. 2, 3, 4 og 5. (Det kommer ny utgave.)

Kristoffersen, Nina Jahren. (red). Generell sykepleie, bind 2: Pasient og sykepleier-samhandling, opplevelse og identitet. Oslo: Universitetsforlaget, 1995. Kap.12, 13, 14 og 15.

Kristoffersen, Nina Jahren (red.). Generell Sykepleie bind 3: Pasient og sykepleier- kropp, omgivelser og metoder. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 og 24.

Kristoffersen, Nina Jahren (red.). Generell Sykepleie bind 1: Fag og yrke – utvikling, verdier og kunnskap. Oslo : Universitetsforlaget, 1996. Kap. 8 (til side 545).

Segesten, Kerstin. Patienters upplevelser av trygghet och otrygghet. Gøteborg : Segesten Förlag, 1994. Kap 2, og 3.

Sortland, Kjersti.Ernæring mer enn mat og drikke. Bergen : Fagbokforlaget, 2. utgave, 2001. Kap. 2, 3, 4 og 7

Kurs P1.1.3 Mennesket i sammenheng med dets miljø (1 vt)

Tema:
- Mennesket, kulturforståelse og religioner
- Sosialisering og sosiale relasjoner
- Roller og rolleutvikling, rollekonflikt og rolleforventning
- Makt og avmakt i relasjoner
- Gruppepsykologi/ grupper og gruppeprosesser
- Betydning av familien, pårørende og det nære nettverk

Sentrale spørsmål:
1. Hva innebærer det at mennesket både er autonomt og avhengig?
2. På hvilken måte har selvinnsikt betydning for samhandling med andre?
3. Hva innebærer pasientrollen?
4. Hvilken betydning har kultur og sosialt nettverk for pasientens helsetilstand?
5. Hva innebærer det å være pårørende til pasienter?
6. Hvilke maktstrategier finnes og hvordan kan de virke inn på menneskenes samspill?

Studiekrav 6:

Hensikt: Studenten har kunnskap om og forståelse for hvordan nettverkskart kan brukes i sykepleien.

Hver student lager et nettverkskart over seg selv eller en annen person. Gruppen(e) velger et av kartene og vurderer det i forhold til begrepene *rolle* og *kultur*. Kartet anonymiseres før det brukes i gruppen. Det settes ikke verdier på relasjonene i det utvalgte kartet.

Fokus for gruppediskusjonen er hvordan sykepleiere kan bruke kunnskap om nettverkskart, roller og kultur til å hjelpe pasienter til bedre livskvalitet. Veileder er tilstede under diskusjonen.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Gjennomføres før eller etter praksis

Studiekrav 7a:

Hensikt: Studenten er kjent med egne og andres reaksjoner og videreutvikler evner til godt samarbeid.

Studentgruppen diskuterer seg frem til normer for samarbeid i gruppen ved studiestart. Normene nedfelles skriftlig, studentene undertegner, hvorpå de leveres til veileder.

Ved hver semesterslutt evalueres samarbeidet og prosessen samt hver students deltagelse og rolle i gruppen med veileder tilstede. Evt. endringer i gruppenormene nedfelles.

- Gruppeoppgave
- Gjennomføres ved studiestart og ved slutten av høst- og vårsemesteret

Studiekrav 7b:

Studenten skriver et notat om egen deltagelse og rolle i studiegruppen som leveres veileder for 1.år til godkjenning. Det godkjente notatet leveres av studenten til veileder i 2. studieår ved semesterstart

- Individuell oppgave
- Notat på maks. 360 ord
- Gjennomføres ved slutten av 1. studieår

Litteratur

Album, Dag. Nære fremmede. Pasientkulturen i sykehus. Oslo : Tano, 1996**.** Kap. 11.
Bunkholdt, Vigdis. Psykologi: en innføring for helse- og sosialarbeidere. Oslo : Tano, 1996. Kap. 11.
Eide, Hilde og Eide, Tom. Kommunikasjon i relasjoner, samhandling, konfliktløsning og etikk Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. Kap. 3.
Eriksen, Hylland Thomas og Sørheim, Arntsen, Torunn. Kulturforskjeller i praksis perspektiver på det flerkulturelle Norge*,* 2.utg*.* Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999. Kap. 10 og 11.
Kirkevold, Marit. Familien i et helse- og sykdomsperspektiv. Kap.1. I: Kirkevold, M. og Ekern, Karen S. Familiens plass i sykepleiefaget. 2001. Gyldendal akademiske Oslo 2001.
Kristoffersen, Nina Jahren. (red). Generell sykepleie, bind 2: Pasient og sykepleier-samhandling, opplevelse og identitet*.* Oslo : Universitetsforlaget, 1995. Kap. 12, 13, 14 og 15.
Repstad, Pål. Sosiologiske perspektiver for helse- og sosialarbeidere. Oslo: Tano Aschehoug, 1997. Kap. 4.

MODUL P 1. 2: MENNESKET OG LIDELSE (5 vt)

Kurs P 1.2.1 Helsesvikt, egenomsorgssvikt og lidelse (4 vt)

Tema :

- Pasientfenomener knyttet til mennesket som helhet
- Sykdommer, undersøkelser og behandling knyttet til nervesystemet, sanseapparatet, endokrine system, urinveier og muskel-skjelett systemet
- Angst og depressive tilstander
- Opplevelser som følge av ulike sykdomstilstander
- Pasientfenomener knyttet til lidelse

Sentrale spørsmål:

1. Hva kjennetegner helsesvikt i forhold til helseproblemer?
2. Hva kjennetegner lidelse i forhold til sykdom?
3. Hva innebærer lidelse og helsesvikt i sykepleie?
4. Hva innebærer det å være avhengig av hjelp?
5. Hva er likheter og forskjeller i helsesvikt, egenomsorgssvikt og lidelse?
6. Hvordan vil angst og depressive tilstander påvirke opplevelse av lidelse og sykdom?
7. Hvilke symptomer og tegn kjennetegner komplikasjoner som følger av immobilitet?
8. Hvordan påvirker sykdom og lidelse menneskets helhet?

Studiekrav 8:

Hensikt: Studenten har kunnskap om fenomener knyttet til menneskets opplevelse av helsesvikt og lidelser

Tre studentgrupper går sammen om en *seminardag* der pasientens subjektive opplevelse av helsesvikt og lidelse er fokusert. De enkelte gruppene velger hvert sitt fenomen som belyses teoretisk. Med utgangspunkt i praksisstudier og/eller personlig erfaring, redegjøres det for fem problemstillinger som kan oppstå i tilknytting til det aktuelle fenomenet.

Gruppen utarbeider en disposisjon for framlegget som leveres veileder tre virkedager før seminaret. Disposisjonen skal inneholde de fem problemstillingene, arbeidsprosessen, metoden for framlegget og begrunnelsen for fordeling av oppgaver.

Se under Vurderingsordninger i denne undervisningsplanen for hvordan seminardagen skal organiseres.

- Gruppeoppgave
- Disposisjon på maks 350 ord
- Gruppediskusjon
- Gjennomføres før eller etter praksis

Litteratur

Almås, Hallbjørg (red). Klinisk Sykepleie. Oslo : Universitetsforlaget, 1992. Kap. 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37 og 38. (Det kommer ny utgave i slutten av september).

Bekkevold, Ingrid L. Familier i sorg: samtaler og oppfølging. I: Sykepleien, fag, *82* (4), 1994 ss.52-55.

Cullberg, Johan. Dynamisk psykiatri, 5.utg. Oslo : Tano, 1999. Kap. 3, 4**,** 7, 10, 32, 33 og 34.

Dyregrov, Atle. Barn og traumer, en håndbok for foreldre og hjelpere. Bergen : Sigma forlag, 1997. Kap. 2.

Eriksson, Katie. Det lidende menneske. Oslo : Tano, 1995. Kap. 2, 3 og 11.

Hummelvoll, Jan Kåre. Helt – ikke stykkevis og delt, 5.utg. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1997 Kap. 5 (til side110) og kap.7 (til side 152).

Jacobsen, Dag, Vennerød, Anne Marie. Farmakoterapi. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1999. Kap. 13, 14.3, 14.7-14.8, 19, 20, 24 og 26.

Jacobsen, Dag et al. Sykdomslære. Oslo: Gyldendal Akademiske. 2001. Kap. 4, 8, 11, 13 og 14.

Knardahl, Stein. Kropp og sjel. Oslo : Universitetsforlaget, 1998. Kap. 4 og 5.

Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind 3: pasient og sykepleier – kropp, omgivelser og metoder. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 og 24.

Kristoffersen, Nina Jahren. (red). Generell sykepleie, bind 2: Pasient og sykepleier-samhandling, opplevelse og identitet. Oslo : Universitetsforlaget, 1995. Kap. 12, 13, 14 og 15.

Lindholm, Christina. Sår. Oslo: Forlaget Sykepleien, 1998. Kap. 2, 3 og 4.

McCaffery**,** Margo, Beebe, Alexandra. Smerter. Lærebok for helsepersonell. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS, 1996**.** Kap. 1, 2 og 3.

Travelbee, Joyce. Mellommenneskelige forhold i sykepleie. Oslo : Universitetsforlaget, 1999

Kap. 5, 6, 7 og 8.

Kurs P 1.2.2 Mestring og mestringsstrategier (1 vt)

Tema:
- Stress
- Krise
- Mestring og mestringsstrategier

Sentrale spørsmål:
1. Hva er forholdet mellom stress, krise og mestring?
2. Hva kjennetegner mestringsstrategier?
3. Hvordan virker motivasjon og vilje inn på menneskets egenomsorgsadferd?
4. Hvilke faktorer påvirker menneskelig adferd i forhold til lidelsesfenomener og mestringsstrategier?

Studiekrav 9:

Hensikt: Studentene vurderer egne mestringsstrategier

Beskriv en historie/situasjon fra praksis som du har opplevd selv. Drøft hvordan du mestret denne situasjonen i relasjon til begrepene mestring og mestringsstrategier. Refleksjons-beskrivelsen leveres veileder.

- Individuell oppgave
- Refleksjonsbeskrivelsen på ca. 900 ord
- Gjennomføres i eller etter praksis

Litteratur

Davidsen-Nielsen, Marianne. Blant løver: å leve med en livstruende sykdom..Oslo: Tano Aschehoug, 1997. Kap.1

Eide, Hilde og Eide, Tom. Kommunikasjon i relasjon, samhandling, etikk og konfliktløsning Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. Kap. 4.

Håkonsen, Kjell Magne. Mestring og relasjon: psykologi med eksempler fra sykepleie. Oslo: Universitetsforlaget 1999. Kap. 2.

Karoliussen, Mette og Smebye, Kari K. Eldre, aldring og sykepleie, 2.utg. Oslo Universitetsforlaget, 1997. Kap. 3.

Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind I, Fag og yrke- utvikling, verdier og kunnskap. Oslo : Universitetsforlaget, 1996. Kap 1 (ss.38-79).

MODUL S1: SAMHANDLING I GRUNNLEGGENDE SYKEPLEIE (7 VT)

Kurs S1. 1: Klinisk beslutningsprosess (2 vt)

Tema:
- Sykepleieprosessen
- Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere

Sentrale spørsmål:
1. Hva innebærer det for sykepleieren å skulle forholde seg helhetlig til pasienten i sitt daglige arbeid?
2. Hvilke konsekvenser kan det ha at sykepleieren er problemorientert i møtet med pasienten?
3. Hvilke etiske og juridiske aspekter er tilknyttet innhenting og bearbeiding av pasientdata?
4. Hvilke etiske prinsipper og juridiske rammer må sykepleieren følge i samhandling med pasienten?

Studiekrav 10:

Hensikt: Studenten er kjent med praksisstedets dokumentasjonssystem

Studenten tar utgangspunkt i praksisstedets dokumentasjonssystem, og gjør seg kjent med praksisstedets mal og grunnlagstenkning for sykepleiedokumentasjon. Studenten diskuterer med sykepleier på avdelingen hvordan dokumentasjonssystemet påvirker sykepleier-tjenesten, og hvilken nytteverdi sykepleiedokumentasjonen har for pasient og sykepleier. Studiegruppen drøfter dokumentasjonssystemer på bakgrunn av kunnskap og erfaringer fra praksis.

I praksis
Studenten diskuterer med sykepleier i avdelingen hvordan dokumentasjonssystemet fungerer.
Studenten skriver utdrag fra diskusjonen i dagbok.

Etter praksis
Diskusjon i studiegruppen med utgangspunkt i informasjon som studentene har innhentet på praksisstedet.
Veileder er tilstede under diskusjonen.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Gjennomføres i og etter praksis

Litteratur

Henderson, Virginia A. Sykepleiens natur. Oslo : Universitetsforlaget, 1998. Forord, kap.4.
Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan. Nærhet og distanse. 2 utg.. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 2000. Kap. 9, 10, 11, 12, 13 og 14
Kirkevold, Marit. Vitenskap for praksis. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. Kap 3.
Knudsen,Vibeke Zoffermann. Sygeplejeprocessen som samarbejdsmodel. I: Klinisk

sykepleje nr. 5, 1992. ss.47-54.
Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind I. Fag og yrke – utvikling,verdier og kunnskap. Oslo : Universitetsforlaget, 1996. Kap. 5 (ss.336-351).
Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell Sykepleie, bind 2. Pasient og sykepleier – samhandling, opplevelse og identitet. Oslo : Universitetsforlaget, 1995. Kap. 9.
Slettebø, Åshild. Sykepleie og etikk. 2 utg. Oslo: Gyldendal akademiske. 2001. Kap. 1, 3 ,4 og 6.
Støvring, Turid og Støvring, Jørgen. Pasientobservasjon – en lærebok for sykepleiestudenter. Bergen : Fagbokforlaget, 1998. Kap. 2, 3 og 4.
Yrkesetiske retningslinjer og ICNs kodeks. NSF. Fagserie 2/98. Oslo: Norsk Sykepleierforbund, 1998.

Kurs S1.2: Relasjoner pasient – sykepleier (2 vt)

Tema:
- Å skape kontakt og å utvikle relasjoner
- Å være i relasjon
- Relasjon som forutsetning for målrettet kommunikasjon
- Den gode samtalen
- Omsorgs- og relasjonsteorier
- Relasjonsetikk

Sentrale spørsmål:
1. Hva er omsorg i sykepleie?
2. Hva karakteriserer mellommenneskelige relasjoner?
3. Hva vil det si å bekrefte pasienten?
4. Hva er rammene for samhandling mellom pasient og sykepleier?
5. Hva karakteriserer det pedagogiske møtet?
6. Hva karakteriserer ulike etiske retninger?
7. På hvilken måte har selvinnsikt betydning for samhandling mellom mennesker?
8. Hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger må utvikles innen den mellommenneskelige dimensjon for å kunne handle problemløsende?
9. Hvordan påvirker egne verdier evnen til å identifisere og håndtere etiske dilemmaer?

Studiekrav 11:

Hensikt: Studenten oppdager hvordan sykepleieteori kan anvendes i virkeligheten.

Studenten tilegner seg kunnskaper om en interaksjons- eller omsorgsteoretiker og anvender dette i et møte med et annet menneske. Studenten skriver en refleksjonsbeskrivelse over møtet hvor det legges vekt på å vurdere om teorien bidrar til å belyse møtet på en ny måte. Hver av studentene kommenterer skriftlig én av de andre studentenes besvarelse.

- Individuell oppgave
- Refleksjonsbeskrivelse, maks. 700 ord
- Besvarelsen med kommentarer leveres til veileder for vurdering
- Gjennomføres før eller etter praksis

Litteratur

Eide, Hilde og Eide, Tom. Kommunikasjon i relasjon, samhandling, etikk og konfliktløsning Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. Kap. 1, 2, 5 og 6.
Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan. Nærhet og distanse. 2 utg. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 2000. Kap. 18.
Kasén Anne. Vårdrelasjonen som berättelse och førbindelse – en begreppanalytisk upptekt I: Hoitotiede Vol. 8, no 4/-96. ss.175-183.
Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind 1: Fag og yrke - utvikling, verdier og kunnskap. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap. 4 (s. 272-290) og 6. (Eriksson, Martinsen, Benner og Wrubler, Watson).
Nåden, D. og Eriksson, K. The Phenomenon of Confirmation: An Aspect of Nursing as an Art. s. 23-28. I: International Journal for Human Caring, Vol. 4, No. 3, 2001.
Nåden, Dagfinn. Når sykepleie er kunstutøvelse. Oslo : Universitetsforlaget, 1999. Kap 3.
Travelbee, Joyce. Mellommenneskelige forhold i sykepleie. Oslo: Universitetsforlaget, 1999. Kap. 1, 2, 3, 4, 9, og 10.

Kurs S1.3: Intervensjoner knyttet til ulike pasientsituasjoner (3 vt)

Tema:

- Intervensjoner/metoder i sykepleie
- Observasjoner av grunnleggende behov og intervensjoner ved svikt i grunnleggende behov:
  - sirkulasjon og respirasjon
  - personlig hygiene
  - eliminasjon av avfallsstoffer
  - væske og ernæring
  - opprettholde sikkerhet og trygghet
  - aktivitet og hvile
  - å være alene og ha sosial kontakt
  - opprettholde vekst og mening
  - selvbilde, rolle og identitet
  - Intervensjoner av kompensatorisk karakter ved helsesvikt
  - Legemidler og legemiddelhåndtering

Sentrale spørsmål:

1. Hvilke metoder har sykepleien?
2. Hvilket kunnskapsgrunnlag bygger disse på?
3. Hvilke kunnskaper og ferdigheter må utvikles for å kompensere for svikt i evnen til å ivareta grunnleggende behov?
4. Hvilke prinsipper må ivaretas ved standardisering av prosedyrer i sykepleie?
5. Hvilke kunnskaper og ferdigheter er knyttet til øyeblikkelig hjelp situasjoner?
6. Hvilke hygieniske prinsipper må ivaretaes for å beskytte pasienten og omgivelsene?
7. Hvilke krav stilles til sykepleieren i forbindelse med legemiddelhåndtering?

Studiekrav 12:

Dokumentert gjennomført kurs i akutt beredskap i forhold til HLR og brannøvelse

- Individuell oppgave
- Utøvelse av aktuelle ferdigheter
- Gjennomføres før eller etter praksisstudier

Studiekrav 13:

Hensikt: Studenten har kunnskap om og erfaring med pasientrettet arbeid og deltar i pleiefellesskapet.

I praksis
Studenten deltar i sykepleien til pasienter over to uker. Studenten dokumenterer dette ved:

- Oppsett av turnus
- Dagbokskriving. Kopi av to selvvalgte dager fra dagboken leveres lærer
  Følgende momenter skal være med i dagboka:
  - Beskrivelse av situasjonene
  - Beskrivelse av følelser og tanker
  - Refleksjoner knyttet opp mot kunnskap

Studenten redegjør skriftlig for 2 intervensjoner (prosedyrer) der følgende vurderes:

- Sykepleiefaglig vurdering av hensikt, observasjoner og risikomomenter
- Utførelsen i tråd med anerkjente prinsipper
- Etiske aspekter

Etter praksis (evt. i praksis)
Studenten benytter en forskningsartikkel for å vurdere kvaliteten på en av de beskrevne ferdigheter og gir evt. forslag til hvordan ferdigheten kan forbedres. Vurderingen leveres veileder.

- Individuell oppgave
- Vurderingsnotat på ca. 1200 ord
- Gjennomføres i og etter praksis

Studiekrav 14:

Hensikt: Studenten har kunnskap om ulike utfordringer i forbindelse med behovet for personlig hygiene.

Ta utgangspunkt i en erfart pasientsituasjon der det er mangler ved tilfredsstillelsen av pasientens behov for personlig hygiene. Skisser situasjonen og vurder andre mulige løsninger for å møte pasientens behov, ved hjelp av pensumlitteratur.

Med bakgrunn i de individuelle notatene diskuterer studiegruppen utfordringer knyttet til pasientenes muligheter til å få hjelp til personlig hygiene ut fra deres ønsker og behov. Veilederen er tilstede under diskusjonen.

- Individuell oppgave
- Gruppediskusjon
- Utføres etter praksis

Litteratur

Almås, Hallbjørg (red.). Klinisk sykepleie. Oslo : Universitetsforlaget, 1992. Kap. 5, 23-26, 29-34 og 36-38. (Det kommer ny utgave i slutten av september.)
Hovig, Berit og Lystad, Arve. Infeksjonssykdommer, epidemiologi, mikrobiologi og smittevern, 3.utg. Oslo : Universitetsforlaget, 1994. Kap 1, 7, 10, 11, 12, 16 og 18. (Det kommer ny utgave. Tidspunktet uklart.)
Hummelvoll, Jan Kåre. Helt – ikke stykkevis og delt. Psykiatrisk sykepleie, 5.utg. Oslo : Ad Notam Gyldendal,1997. Kap. 5, 7 og 18.
Jacobsen, Dag og Vennerød, Anne Marie (red.) Farmakoterapi for helsepersonell. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1999. Kap 3, 4, 5, og 6.
Karoliussen, Mette og Smebye, Kari Lislerud. Eldre, aldring og sykepleie, 2.utg. Oslo Universitetsforlaget, 1997. Kap 8 og 13.
Knudsen jr., Øistein red, Akuttmedisinsk sykepleie utenfor sykehus, 1.utg. Oslo: Gyldendal akademisk 2001. Kap. 3 og 4.
Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie bind 2: Pasient og sykepleier-samhandling, opplevelser og identitet. Oslo : Universitetsforlaget, 1995. Kap 12, 13, 14 og 15.
Kristoffersen, Nina Jahren. (red). Generell sykepleie bind 3: Pasient og sykepleier – kropp, omgivelser og metoder. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23 og 24.
Lunde, Per Halvor. Bevegelse og forflytning, - et alternativ til løfting, 2.utg. Oslo : Universitetsforlaget, 1997. ss.21-34, 47-55 og 148-152.
Martinsen, Turid E. Prosedyrekunnskap i sykepleien . Oslo : Gyldendal Akademisk, 4. utg. 2000.
Reinertsen, Hanne og Notevarp, Jan Olav. Legemiddelregning, 2.utg. Bergen Fagbokforlaget, 1998. Kap 1 og 6-12

MODUL O1: GENERELL INNFØRING I FAG OG YRKE (3 vt)

Kurs O1.1: Sykepleieryrket, sentrale verdier og holdninger (1 vt)

Tema:
- Sykepleiens historie og utvikling
- Sykepleien som kvinneyrke
- Sykepleiens ontologi
- Introduksjon til teorier og modeller i sykepleie
- Sykepleiens ansvar og funksjonsområder
- Arbeidsforhold og rutiner i sykepleiearbeid

Sentrale spørsmål:
1. Hvilke verdier har sykepleien som tjeneste vært forankret i til forskjellige tider?

2. Hvordan har sykepleierutdanningen utviklet seg fra Nightingale 's tid og fram til i dag?
3. Hvordan har ulike syn på helse, miljø og sykdom kommet til uttrykk i sykepleietjenesten gjennom tidene?
4. Hvilken betydning har syn på kvinnen for sykepleieyrket?
5. Hvilke forventninger har pasienter og myndigheter til sykepleierens kompetanse, og hvordan forholder sykepleierne seg til disse forventninger?
6. Hva er innholdet i sykepleiens funksjonsområder?
7. Hva innebærer sykepleiens helsefremmende, forebyggende og lindrende oppgaver?

Studiekrav 15:

Hensikt: Studenten har forståelse for sykepleiens utvikling.

Hver student velger en problemstilling fra sykepleiens historie som fortsatt er aktuell for nåtidens sykepleie (teori/praksis). Problemstillingen utdypes og dens relevans for dagens sykepleie synliggjøres ved hjelp av pensum og evt. egne praksiserfaringer. Besvarelsen leveres veileder.

- Individuell oppgave på ca. 1000 ord
- Gjennomføres før eller etter praksis

Studiekrav 16:

Hensikt: Studenten har innsikt i sykepleierens ansvars- og funksjonsområder, yrkesetikk og relasjonsteori.

I praksis.
Studenten følger, (etter avtale), en sykepleier evt. en hjelpepleier over 5 praksisdager, og observerer vedkommende mens hun/han utfører sine daglige gjøremål. Disse dagene må være andre dager enn dem som brukes i forbindelse med STUDIEKRAV 2. Studenten er sammen med sykepleieren/hjelpepleieren maks. en halv time hver gang. To av periodene brukes til å observere ansvars- og funksjonsområder, to i forhold til yrkesetiske retningslinjene og én til relasjonsteori.
Observasjonene nedtegnes og studenten diskuterer dem med den observerte person.

Følgende stikkord kan brukes under observasjonene:
Sykepleierens ansvars- og funksjonsområder – hvordan ivaretas:
- Helsefremmende og forebyggende oppgaver
- Behandlende oppgaver
- Lindrende oppgaver
- Rehabiliterende og habiliterende oppgaver
- Undervisning og veiledning
- Administrasjon og ledelse
- Fagutvikling og forskning

Yrkesetiske retningslinjer - hvordan ivaretar sykepleieren/hjelpepleieren:
- Respekt for livet og menneskets egenverd
- Ansvar for egne handlinger

- Vedlikehold og utvikling av egne kunnskaper
- Forsvarlig sykepleie
- Taushetsplikt og konfidensialitet
- Beskytte mot ulovlig praksis

Relasjonsteori - hvordan er:
- Kommunikasjonen
- Relasjonen mellom pasient og sykepleier
  (ta utgangspunkt i en relasjonsteoretiker)

Etter praksis.
Studenten skriver en rapport over sine refleksjoner etter observasjonene og samtalene med de(n) observerte personen(e). Refleksjonsrapporten leveres veileder.

- Individuell oppgave
- Refleksjonsrapport på maks. 1500 ord
- Gjennomføres i og etter praksis

Litteratur

Kristoffersen, Nina, Jahren (red). Generell sykepleie, bind 1: Fag og yrke - utvikling, verdier og kunnskap. Oslo : Universitetsforlaget, 1996. Kap. 2, 3 og 5.
KUF. Rammeplan og forskrift for 3 årig sykepleierutdanning. Kap. 7. Oslo: 2000.
Lov av 02.07. 1999. Nr. 64. Lov om pasientrettigheter (Pasientrettighetsloven)
Lov av 22.04.99. Nr. 63. Lov om helsepersonell mv. (Helsepersonelloven)
Mathisen, Jorunn. Sykepleiehistorie. Oslo : Universitetsforlaget, 1993. Kap. 1, 2, 3, 5, 6 og 7.
Molven, Olav. Kravet om faglig forsvarlighet s.48-49. Tidsskriftet Sykepleien. Nr. 14, 2000.
Molven, Olav. Hva samfunnet forventer.s.48-49. Tidsskriftet Sykepleien Nr. 15, 2000.

Kurs O1. 2: Forskning og utvikling av faget (2 vt)

Tema:
- Vitenskapsteori
- Anvendt forskning
- Fagkritikk og tekstkritisk virksomhet
- Forskningsprosessen
- Forskningsetikk

Sentrale spørsmål:
1. Hvilken sammenheng har åndsvitenskap, naturvitenskap, kritisk teori og sykepleievitenskap?
2. Hva menes med forskning og fagutvikling?
3. Hva er den forskningsmetodiske forskjellen på åndsvitenskapelige, naturvitenskapelige og kritisk teoretiske innfallsvinkler i forskning og utvikling av sykepleie?
4. Hva er likheter og forskjeller mellom datainnsamlingsmetoder i forskning og oppdaterte opplysninger i pasientens pleieplan?
5. Hvordan anvendes sykepleieforskning og fagutvikling i praksis?

Studiekrav 17:

Hensikt: Studenten lærer å bruke bibliotektjenester og å anvende forskningsartikler.

Knyttet opp mot aktuell undervisning bruker studenten kvalitetssikrede, eksterne databaser på Internett til å finne en relevant forskningsartikkel.

- Individuell oppgave
- Gjennomføres før eller etter praksis

Studiekrav 18:

Hensikt: Studenten ser betydningen av fagkritisk arbeid.

Studenten vurderer den datasamlingsguiden som ble benyttet i forbindelse med studiekrav 2, ut fra vitenskapsteori, forskningsmetode og forskningsetikk.

Studiegruppen diskuterer datasamlingsguiden ut fra vitenskapsteori, forskningsmetode og forskningsetikk. I diskusjon legges det dessuten vekt på hvilke vurderinger de foretok i forbindelse med valg av data.

- Individuell oppgave
- Gruppe diskusjon med veileder tilstede
- Gjennomføres før eller etter praksis

Litteratur

Dirksen, Asger m.fl. Klinisk forskningsmetode. København : Munksgaard, 1996. Kap 4, 5 og 6.

Fjelland, Ragnar og Gjengedal, Eva. Vitenskap på egne premisser: vitenskapsteori og etikk for helsearbeidere. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1995. Kap 1.

Halvorsen, Knut. Forskningsmetode for helse- og sosialfag. Oslo : Cappelen, 1996. Kap. 2, 3, 4, 5, 6 og 7.

Kirkevold, Marit. Vitenskap for praksis? Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996. Kap 4 og 6.

Lorensen, Margaretha. At komme i gang:, – forskningsprosessen I: Tidsskrift for sygeplejeforskning nr. 2, 1993. ss.7-38.

Aadland, Einar. ”Og eg ser på deg……. Vitenskapsteori og metode i helse- og sosialfag. Oslo : Tano Aschehoug, 1997. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6 og 7.

To artikler til studiekravene (ca. 20 sider).

VURDERINGSORDNINGER

OM STUDIEKRAVENE

Kriterier for godkjenning av studiekrav:
- Sentralt emneinnhold
- Hensiktsmessig kildebruk
- Innholdet må være relevant for kunnskapsområdene beskrevet i fagplanen
- Studenten må vise innsikt i og evne til kritisk vurdering av tema
- Følge regler for oppgaveskriving
- Må være innlevert innen fastsatt tidsfrist

Organisering av seminardag knyttet til studiekrav:
- 3 studentgrupper har sammen ansvar for seminardagen.
- Hver av gruppene får trening i å legge fram løsning på en gitt oppgave, være opponenter og å være observatør og gi respons på henholdsvis framlegg og opponentenes rolle.
- Hver gruppe alternerer mellom de tre rollene.

Studenten som legger fram skal forholde seg til rammer satt i studiekravet.
Opponentene skal stille kritiske, faglige og relevante spørsmål til gruppen som legger fram sitt arbeid.
Observatørene skal kommentere begge gruppene - da først og fremst på dialogen mellom de to ovennevnte gruppene. Kriterier observatørene bruker ved vurdering av sin tilbakemelding:
- Sentralt emneinnhold
- Tydelig framstilling av temaet
- Evne til å skape kontakt med opponentgruppen
- Evne til å opptre konstruktivt kritisk
- Kildenes relevans
- Evne til å stille faglig kritiske spørsmål
- Evne til å besvare kritiske spørsmål
- Evne til å forholde seg til gitte rammer
- Evne til å observere og formidle om kriteriene blir ivaretatt

Seminardagen ledes av undervisningspersonalet. Lederens rolle er å bidra til at seminaret foregår innenfor oppgitte rammer, og sammen med de andre veilederne påpeke dersom det legges fram direkte feil.

Praksisstudier

Praksisstudier i 1. studieår utgjør fem (5) uker og er en *ikke-veiledet* praksisperiode som fokuserer på grunnleggende sykepleie. Praksistime-tallet er på 200 timer. Det er ikke evaluering underveis eller ved praksisperiodens slutt.
Studiekravene er styrende for studentenes læring i praksis, og hensikten med praksis-studiene i første studieår er at studenten skal få erfaring i hva pasientomsorg og sykepleie som yrke innebærer gjennom blant annet å være en del av pleiefellesskapet. Dette medfører

at studentene må delta/assistere i ulike pasientsituasjoner og ved andre arbeidsoppgaver på avdelingen.
Studenten skal utarbeide en kontrakt i samarbeid med høgskolens veileder. Kontrakten skal gi en oversikt over studentens tilstedeværelse på praksisstedet og tid satt av til gjennomføring av studiekrav.

Obligatorisk tilstedeværelse

Det er obligatorisk tilstedeværelse i praksisstudiene.
I kunnskapsområdet samhandling er det også obligatorisk tilstedeværelse ved undervisning i prosedyrer og kommunikasjon (teori, demonstrasjoner og øvelser).

Pensumoversikt

1. STUDIEÅR

- Album, Dag. Nære fremmede. Pasientkulturen i sykehus. Oslo : Tano, 1996.
- Almås, Hallbjørg (red.). Klinisk Sykepleie. Oslo : Universitetsforlaget, 1992. (Ny utgave er ventet i slutten av september.)
- Anderson, K.L., Burckhardt, C.S. Conceptualisation and measurement of quality of life as an outcome variable for health care interventions and research. I: Journal of Advanced Nursing, 29 (2), 1999.
- Bekkevold, Ingrid L. Familier i sorg: samtaler og oppfølging. I: Sykepleien, fag, 82 (4), 1994.
- Bjålie, Jan G., Haug, Egil, Sand, Olav og Sjaastad, Øyvind V. Menneskekroppen. Oslo : Universitetsforlaget, 1998.
- Bondevik, Margareth og Skogstad, Anders. The oldest old and personal activities of daily living. I: Scandinavian Journal of Caring Sciences 9 no. 4, 1995.
- Bondevik, Margareth. Historical, cross-cultural, biological and psychosocial perspectives of Ageing and the aged person. I: Scandinavian Journal of Caring Sciences 8 no. 2, 1994.
- Bunkholdt, Vigdis. Psykologi, en innføring for helse- og sosialarbeidere. Oslo: Tano, 1996.
- Cavanagh, Stephen J. Orems sykepleiemodell i praksis. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Cullberg, Johan Dynamisk psykiatri, 5.utg. Oslo : Tano, 1999.
- Davidsen-Nielsen, Marianne. Blant løver: å leve med en livstruende sykdom. Kap.1.Oslo: Tano Aschehoug, 1997.
- Dirksen, Asger m.fl. Klinisk forskningsmetode. København: Munksgaard, 1996.
- Dyregrov, Atle. Barn og traumer, en håndbok for foreldre og hjelpere. Bergen : Sigma forlag, 1997.
- Eide, Hilde og Eide, Tom. Kommunikasjon i relasjoner, samhandling, konfliktløsning og etikk. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996.
- Eriksen, Thomas Hylland og Sørheim Arntsen, Torunn. Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge, 2.utg. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999.
- Eriksson, Katie. Det lidende menneske. Oslo : Tano, 1995.
- Eriksson, Katie. Hâlsans idê. Gøteborg: Vårdserie, Almqvist & Wiksell, 1984.
- Fjelland, Ragnar og Gjengedal, Eva. Vitenskap på egne premisser: vitenskapsteori og etikk for helsearbeidere. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1995.
- Halvorsen, Knut. Forskningsmetode for helse- og sosialfag. Oslo: Cappelen, 1996.
- Henderson, Virginia A. Sykepleiens natur. Oslo: Universitetsforlaget, 1998.

- Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan. Nærhet og distanse. 2 utg. Kap. 9-14. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 2000.
- Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan. Nærhet og distanse. 2 utg. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 2000. Kap. 18:
- Hovig, Berit og Lystad, Arve. Infeksjonssykdommer, epidemiologi, mikrobiologi og smittevern. 4.utg., 1. opplag 2001. Kap.: 2-7 og kap. 1,8,11,12,16 og 19.
- Hummelvoll, Jan Kåre. Helt – ikke stykkevis og delt, 5.utg. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1997.
- Håkonsen, Kjell Magne. Mestring og relasjon: psykologi med eksempler fra sykepleie. Kap. 2. Oslo: Universitetsforlaget 1999.
- Jacobsen, Dag et al. Sykdomslære Kap. 4, 8, 11, 13 og 14. Oslo: Gyldendal Akademiske. 2001.
- Jacobsen, Dag, Vennerød, Anne Marie, Farmakoterapi. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999. Kap. 13, 14.3, 14.7, 14.8, 19, 20, 24 og 26.
- Karoliussen, Mette og Smebye, Kari L. Eldre, aldring og sykepleie. Oslo: Universitetsforlaget, 2.utg. 1997. Kap. 3.
- Kasén Anne. Vårdrelasjonen som berättelse och førbindelse – en begreppanalytisk upptekt. I: Hoitotiede Vol. 8*, no 4/-96.*
- Kirkevold, Marit. Familien i et helse- og sykdomsperspektiv. Kap.1. I: Kirkevold, M. Og Ekern, Karen S. Familiens plass i sykepleiefaget, 2001.
- Kirkevold, Marit. Vitenskap for praksis. Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1996.
- Knardahl, Stein. Kropp og sjel. Oslo : Universitetsforlaget, 1998.
- Knudsen jr., Øistein red, Akuttmedisinsk sykepleie utenfor sykehus, 1.utg. Oslo: Gyldendal akademisk 2001. (ca. 90s)
- Knudsen,Vibeke Zoffermann. Sygepleijeprocessen som samarbejdsmodel. I: Klinisk sykepleje nr. 5, 1992.
- Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind 2: Pasient og sykepleier-samhandling, opplevelse og identitet. Oslo: Universitetsforlaget, 1995.
- Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind 1: fag og yrke – verdier og kunnskap. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.
- Kristoffersen, Nina Jahren (red). Generell sykepleie, bind 1: Fag og yrke-utvikling, verdier og kunnskap. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Kap. 4 (s. 272 290) og 6**.**
- Kristoffersen, Nina Jahren (red.). Generell Sykepleie bind 3: Pasient og sykepleier-kropp, omgivelser og metoder. Oslo : Universitetsforlaget, 1996.
- KUF. Rammeplan og forskrift for 3 årig sykepleierutdanning. Kap. 7. Oslo: 2000.
- Lindholm, Christina. Sår. Oslo: Forlaget Sykepleien, 1998.
- Lorensen, Margaretha. At komme i gang:, – forskningsprosessen. I: Tidsskrift for sygeplejeforskning nr. 2*,* 1993.
- Lov av 02.07. 1999. Nr. 64. Lov om pasientrettigheter (Pasientrettighetsloven)
- Lov av 22.04.99. Nr. 63. Lov om helsepersonell mv. (Helsepersonelloven)
- Lunde, Per Halvor. Bevegelse og forflytning, - et alternativ til løfting, 2.utg. Oslo : Universitetsforlaget, 1997.
- Martinsen, Turid. Prosedyrekunnskap for sykepleie . Oslo : Ad Notam Gyldendal, 2000
- Mathisen, Jorunn. Sykepleiehistorie*.* Oslo : Universitetsforlaget, 1993.
- McCaffery**,** Margo, Beebe, Alexandra. Smerter. Lærebok for helsepersonell. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS, 1996**.** Kap. 1-3.
- Molven, Olav. Hva samfunnet forventer.s.48-49. Tidsskriftet Sykepleien Nr. 15, 2000.
- Molven, Olav. Kravet om faglig forsvarlighet, s.48-49. Tidsskriftet Sykepleien. Nr. 14, 2000.
- Mæland, J.G. Helse og livskvalitet. I :Tidsskrift for Den Norske Legeforening nr.12 (109), 1989.
- Nåden, Dagfinn. Når sykepleie er kunstutøvelse. Oslo : Universitetsforlaget, 1999.

- Nåden, D. og Eriksson, K. The Phenomenon of Confirmation: An Aspect of Nursing as an Art. s. 23-28. I: International Journal for Human Caring, Vol. 4, No. 3, 2000.
- Reinertsen og Notevarp. Legemiddelregning, fagbokforlaget, nyeste utgave kap. 6-12
- Repstad, Pål. Sosiologiske perspektiver for helse- og sosialarbeidere. Oslo: Tano Aschehoug, 1997.
- Segesten, Kerstin. Patienters upplevelser av trygghet och otrygghet. Gøteborg : Segesten Förlag, 1994.
- Slettebø, Åshild. Sykepleie og etikk. 2 utg. Kap. 1, 3, 4, 6. Oslo: Gyldendal akademiske. 2001.
- Solli, Hans Magnus, m.fl. Økologisk helselære. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1996
- Sortland, Kjersti. Ernæring mer enn mat og drikke. Bergen : Fagbokforlaget, 2001. Kap.: 2,3,5 og 8.
- Støvring, Turid og Støvring, Jørgen. Pasientobservasjon – en lærebok for sykepleiestudenter. Bergen : Fagbokforlaget, 1998.
- Travelbee, Joyce. Mellommenneskelige forhold i sykepleie. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Yrkesetiske retningslinjer og ICN's regler. NSF-serien 1.01, 2001.
- Aadland, Einar. "Og eg ser på deg……. Vitenskapsteori og metode i helse- og sosialfag. Oslo : Tano Aschehoug, 1997.